

ANEXE

ANEXA 1

Manuscris arhiva Polonic

Mapa 3, Plic IV, Caiet II¹

p. 114 – „Limes Alutanus”

Frontiera Daciei spre răsărit se găsește bine precizată pe Câmpiile României. La o distanță de aproape 30 de km spre ră[tăietură de scanare; ...”răsărit”] și paralel cu cursul [tăietură de scanare; „Oltului”] găsim un val puternic care din distanță în distanță este întărit cu cetăți.

El începe la Flămânda [azi Poiana], un sat situat la răsărit de T. Măgurele. Din malul Dunării se duce prin România până la pasul Giuvale², pe o lungime de 203 km³; am găsit însă că el continuă înainte și prin Transilvania, unde l-am constatat lângă Rosenau [Roznow = Râșnov]. De aici înainte nu i se cunoaște drumul, cred însă că el continua până la Pasul Oituz [adăugat: întrecând (?)⁴ Oltul pe la Feldioara pe dealurile Moz...]

Acest val are o lățime de 15-20 m și o înălțime de 1-3 m, (dar) foarte curios este că nu a avut șanțuri,

p. 115

pe când cetățile care sunt situate în partea de apus a valului îl au întotdeauna. În creasta valului se constată uneori pe distanțe foarte mari un miez de pământ ars de 3 m lat, în care se văd urme de nuiiele [scris: nuele], care ne face să credem că pe val a existat un zid de pământ, făcut între nuiiele care arzând au prefăcut pământul (?) [nelizibil] în cărămidă.

Acest val este notat pe harta statului major austriac de la Dunăre și până la Ruși de Vede ca „Drumul lui Traian”. Tot ca drum roman șoseluit [sic] cu cărămidă îl consideră și Dl. Schuchardt. Când însă l-am vizitat eu, am găsit nu că este un drum, ci un val roman. Că acest (?) val se dovedește profilul lui ridicat (?) și castrele așezate totdeauna în partea dinspre apus, pe lângă el, căci dacă ar fi fost drum atunci el ar trece prin mijlocul cetăților, și nu pe lângă ele⁵, dar nu poate fi nici o îndoială că este val mai ales când îl vedem ca [? tăiat ilizibil] acolo unde se suie pe dealuri cu pante repezi [indescifrabil] în linie dreaptă.

¹ Conform copiilor primite de la Institutul de Arheologie V. Pârvan, cu repetate mulțumiri colegei Roxana Dobrescu.

² Giuvale – punct de vamă în nordul comunei Rucăr, județul Muscel, la acel moment (Marele Dicționar Geografic, vol. 3, s.v. Giuvale).

³ Măsurătoare în linie dreaptă (vezi comparativ fig. 2), traseul real fiind cu cel puțin 10% mai lung.

⁴ Marcaj pentru „lectură incertă”.

⁵ Argument fals, în fapt (EST).

ANEXE

p. 116

Locuitorii îl numesc „Troianul” sau „Drumul lui Traian”, sau „Drumul robilor”, toți însă spun că acest val duce numai de la Dunăre și până la satul Gresia, situat la nord de Ruși de Vede, unde este și un castru roman pe care ei îl numesc „Cocina lui Maiăș Purcăraș” și despre care [*indescifrabil*] că ar fi construit acest drum.

Dar noi i-am găsit continuarea lui până în Transilvania, uneori [*indescifrabil*] cu desăvârșire, este indicat numai prin mici crâmpene sau numai prin cetățile lui. După cum am spus găsim [*adăugire ilizibilă*] din distanță în distanță cetăți, uneori două una lângă alta, și care sunt așezate la 200-500 m spre apus [*adică față de val*]. Toate aceste castre au formă pătrată și suprafața lor este cu 1-2 m mai ridicată decât locul înconjurător, înconjurat ...

p. 117⁶

... cu un val înalt de 1-3 m și șanțuri adânci – la fiecare castru se cunosc 4 intrări⁷ – pe valul cetății. Mai ales la colțuri și la poartă găsim, ca și pe Troian, un strat de pământ ars ce ne arată același fel de întărire cu zid de lut; iar în interiorul acestor cetăți se găsesc urme de clădiri, temelii (?), cărămizi romane, cioburi de oale, monete romane, etc.

Acest val începe la 2 km spre răsărit de satul Flămânda, în malul Dunării, și merge cu direcția drept spre nord, la 1 km spre răsărit de satul Ciuperceni [*azi Traian*], se suie pe coasta platoului drept în sus, unde mi-am dat seama, ca văzându-l cu profilul ridicat și suindu-se drept în sus pe coastă, spre deal, unde nu ar putea să urce trăsuri, că nu poate să fie drum, după cum toți vorbeau, ci un val.

/paragraful, destul de confuz redactat, este însă foarte clar în idee; urmează paragraf tăiat în original/

Lângă Dunăre găsim, la apus, lângă val, o cetate pătrată⁸ [*sic*] (de) 350 : 250 m, tot aici sunt urme de întăritură din timpul războaielor cu turcii.

/p. 118/

De aici înainte valul servea ca hotar de moșii, până în apropiere de Ruși de Vede, pe care duce (?) [*citește: există*] un drum de țară, ce a făcut pe mulți să creadă că este un drum antic.

Sus pe deal, la sud de satul Putinei, la 18 km distanță de la Dunăre, da de castrul al II-lea, care este situat la 180^{x9} [= pași] spre apus de val, o cetate mică, pătrată, care măsoară pe coama valului 52 : 52^x; în creasta lui găsim pământ ars.

De aici Troianul se scoboară în Valea Călmățuiului, unde este (?) păstrat prin terenul de inundație [? – *inundabil?*] al acestui râu. Ne suim apoi iarăși cu dânsul drept pe coastă și găsim sus pe platou, în dreptul satului Băneasa, două castre una lângă alta [*sic*]. Castrul no. III, mai mic, este la 160^x depărtare de val și măsoară 60 : 84^x, iar castrul IV [*se află*] spre sud-vest și întărit cu valuri și șanțuri duble, iar prin mijloc [*este*] despărțit, de la sud la nord, printr-un val ridicat, în două părți egale.

⁶ Pe copia xerox lipsesc marcasele pentru p. 115 și 116.

⁷ Generalizare care este în contradicție cu propriile schițe de plan.

⁸ „Rectangulară”, desigur.

⁹ Semn care semnifică sistematic „pași”, aici sau în schițele de plan.

/p. 119/

El măsoară pe val 184 : 194^x. Aici a făcut Dl. Cezar Boliac săpături și a găsit monete romane, dar celelalte rezultate ce a obținut nu se cunosc.

De aici și până la gara Troian (linia CF Pitești – T. Măgurele) s-a construit pe val șoseaua județeană care vine de la Turnu Măgurele și duce la Roșiori [*astăzi DN 65A*].

La 1 km spre nord [*SIC!*]¹⁰ de gara Troian, el [valul] se întâlnește cu Brazda lui Novac de Sud, unde se constată că Troianul nu este de fel stricat, iar Brazda lipsește în ambele laturi pe o lungime de 40 m, ce ne arată că Troianul este mai [*sic*] posterior decât Brazda.

Valul se coboară apoi în Valea Urlueni [*corect: Urlui*]¹¹, unde găsim spre apus, la o depărtare de 340^x, pe o limbă de deal, un castru (no. IV) care este foarte bine conservat, are valuri ridicate, [*șters: numai șanțul înconjurător, fiind făcut în pantă, este puțin stricat, dar se cunoaște bine traseul*], el măsurând pe valul înconjurător 89 : 96^x.

/p. 120/

Deci valul se suie cu profil bine pronunțat pe platoul situat în sudul orașului Ruși de Vede și îl parcurge în linie dreaptă până la Valea Bratcovului.

Pe această distanță [*de la Valea Urlui la Valea Bratcov*] găsim, nu departe de Valea Urluei, în partea dinspre răsărit și lângă val o movilă care măsoară în diametru 15 m și este de [*ștersături multiple, ilizibil*] înaltă, scobită la mijloc, ce ne-ar indica că pe dânsa a fost un turn de pază [*șters: de lemn*] (Wachturm)¹². Chiar poziția acestei movile în teren ne-ar indica un astfel de post militar care înlesnea comunicația între cetățile vecine.

Valul trece valea Bratcovului la 2 km spre apus de Roșiori și merge prin viile acestui oraș și duce [apoi] prin arături și intră în braniștea de lângă satul Scioștea. Aci în pădure [*sic!*] el este foarte bine conservat, are o lățime de 22 m și o înălțime de 1.5 m...

/p. 121/

... iar în ambele laturi ale valului terenul este mai jos, [*ceea*] ce ne arată că de aici, fără a face șanț, s-a luat pământul pentru construirea lui.

Ieșind din această pădure valul se scoboară pieziș pe panta repede în albia râului Vedea, cu direcția NNE [*apoi*]¹³ spre satul Ciocu și Gresia. Jos în vale este *întretăiat* (?) de șoseaua județeană, apoi după [*indescifrabil*] parcurs se finește [*sic! ajunge finalmente*] la răsărit de satul Gresia, la un braț mort al râului Vedea; aici, la 400^x spre apus de val găsim un castru, no. VI, bine pronunțat, care măsoară pe val 66 : 80^x; el se numește de [*în*] popor Cocina lui Maiăș Purcăraș. Legenda spune că acest păstor a ținut porcii lui închiși și că el ar fi făcut Drumul (Troianul) de la Dunăre și până aici [*tăiat: se mai povestește de el că într-o noapte, fiind pe malul Dunării cu turma lui de porci, ar fi auzit de la malul...]*

¹⁰ Notația mea este legată de oscilațiile arheologi români de mai târziu, care caută încrucișarea cu Brazda de Sud la un km nord sau... sud.

¹¹ Harta austriacă, contemporană notelor lui Polonic, notează „V. Urluiului” (dativ), nu Urluenilor.

¹² Turn de pază (germ.).

¹³ Intervenție necesară pentru a da sens textului, fiindcă în note punctuația cel mai adesea lipsește – ca și unele cuvinte de legătură –, dar este necesară pentru înțelegerea lui. În cazul în speță, azimutul NNE poate fi valabil pe segmentul de coborâre spre satul Scioștea, dar satele Ciocu și Gresia se află pe direcția NV. Valul își schimbă deci direcția la malul râului Vedea.

ANEXE

/p. 122/

[- *aceeași tăietură* - ... celălalt o tânguire de femeie care îl chema să vină la [*indescifrabil*], dar că acea femeie a pus o lumânare pe o scândură, aruncând-o în apă, iar Maiăș Purcăraș se asvârli în Dunăre ca să treacă dincolo și se... (*pasaj nefinalizat*) *sfârșit tăietură*].

De aici înainte până la Urlueni nu se mai găsește valul [*...indescifrabil...*], că locuitorii care spuneau cu certitudine că Troianul duce numai până aici [*adică doar până la Gresia*] [*tăieturi*]

La 20 km spre nord de satul Gresia, la 1 km spre răsărit de satul Crâmpoia (sic), [*se găsește*] un castru (100 x 136^x [*mărime?*]) care este la fel cu cele de lângă Troian

[*adăugire marginală cu un creion slab, scris mic, neclar, tăiat la scanare, nu se poate recupera*]

Direcțiunea valului [*tăiat: și cauza dispariției lui este*] și care pe această distanță [*intervalul Gresia – Crâmpoia*] a dispărut, cred că din cauză că a fost construit pe terenul de inundație al Vedei, [*(astfel că); urmează frază subliniată? sau tăiată?: a rămas numai cetatea fiindcă este așezată sus pe marginea...*]

/p. 123/

...platoului [*sfârșitul tăieturii*]. Castrul (No. VII) măsoară pe val 100 : 136^x; este foarte bine păstrat. Că valul principal a existat în vale ne dovedește numirea unui loc, pe valea Vedei, „La Capul Troianului”

[*adăugiri marginale irecuperabile, ca mai sus, aparent cu aceeași tematică precum paragraful anterior*]

La apus de satul Urlueni am găsit sus pe deal două cetăți romane așezate una lângă alta: la sud castrul no. VIII, care măsoară pe val 114 : 150^x, (iar) cam la 50^x mai spre nord de el Castru no. IX; acesta din urmă are formă aproape regulat pătrată, 140 : 146^x și este foarte bine conservat. Pe valul acestei cetăți din urmă, mai ales la colțuri și porți se cunoaște pământul ars în care se văd [*vede*] locul nuielelor ce ne arată că cetatea a avut turnuri cu garduri de pământ împletit cu nuiele; în interiorul lui se găsesc și cărămizi și țigle romane ce ne-ar indica...

/p. 124/

... că [*tăiat: praetoriul*] a fost [*tăiat: mai bine construit*]

[*suprascrisere tăiată la copiere, indescifrabilă*]

La 1 km spre răsărit de aceste castre [*adăugat: dincolo de valea (tăietură xerox: Cotmenei)*], în grădinile dinspre răsărit a[le] satului Urlueni urmele Troianului, indicat numai prin un strat de pământ roșiu [*roșiertic?*] [*tăiat: la răsărit*] [*tăiat: dincolo*] de șoseaua județeană și vedem, bine pronunțat, cum suie pe coasta dealului. Sus pe deal are un profil foarte frumos, are lățimea de 20 m și înălțimea de 2 m, iar în creasta lui se găsește pe o lățime de 3 m pământ ars.

Tot pe aici, la 2 km. mai spre sud, trece peste Valea Cotmenei Brazda lui Novac de Nord, care vine de la Turnu Severin [*tăiat: și duce la până la Tufești, la sud de Brăila*].

[*adaus greu lizibil: întretăierea ei (Brazdei) cu Troianul nu se poate constata, fiindcă la sud de cetatea amintită [Urlueni] prin valea unde ar trece Brazda ambele lipsesc*]

/p. 125/

Troianul este conservat numai pe o distanță de 3 [*? 8?*]¹⁴ km; în dreptul satului Vlășcuța el dispare și îl mai regăsim [*tăiat: de-abia*] decât în apropierea orașului Pitești, ...

¹⁴ Confruntarea cu datele din teren a condus la concluzia că cifra corectă este 8.

[*adăugire marginală greu lizibilă*: Linia lui înspre ... este... prin (*tăiat*: cetăți)... sale care s-au păstrat pe această distanță]

... la 16 km. nord de Urlueni, în dreptul satului Ciești¹⁵, pe malul drept¹⁶ [*sic!*]¹⁷ al râului Cotmeana, pe Valea Albă, [*tăiat*: găsim ...] un castru (no. X) care [*tăiat*: aparține acestui val]; el măsoară pe creasta valului 84 : 120^x. Dar [*tăiat*: nu se găsește nici o urmă a valului [*se referă la Troian!*]¹⁸, probabil că el a dispărut încă de multă vreme prin arături, căci în popor n-a rămas nici o legendă de[spre] el].

La 16 km mai spre nord, [găsim] la apus de satul Lăngești două castre romane alăturate: castrul no. XI [de] 160 : 106^x, unde a făcut d-l Butculescu săpătură (dar a căror rezultate nu se cunosc). Puțin mai spre sud [*sters*: se află] castrul no. XII, care este mai mic, măsurând 70 : 64^x, iar în jurul acestor castre se găsesc în arătură cărămizi și cioburi de oale romane.

/p. 126/

Locuitorii spun că au găsit în vremurile trecute chiar ziduri [*adăugire indescifrabilă*] întregi, de unde putem deduce că aici a fost [*tăiat*: și un așezământ civil roman, unicul pe care l-am constatat pe lângă Troian] [*adăugat, slab vizibil*: ce ne arată aici în jurul cetății și așezările ci(vile)... (*decupat la copiere*)].

La 8 km mai spre nord, lângă satul Albota, găsim pe un colț de deal castrul no. XIII, care are formă pătrată și măsoară pe coama valului înconjurător 108 : 95^x. [*Tăiat*: Aici valul principal încă tot lipsește], dar la 2 km spre nord-ost (*sic; nord-est*)¹⁹ de sat regăsim iarăși Troianul, care merge [*adăugat*: la 1 km spre (răsărit?)] paralel cu șoseaua județeană²⁰, [*tăiat*: fiind la 1 km spre răsărit depărtat de ea] [*adăugat*: și duce până în malul Argeșului]. Profilul valului se cunoaște [*adăugat*: bine] [*tăiat*: foarte bine prin arătură și] arată înălțimea (de) până la 1 m. Lângă Pitești, la 500 m spre răsărit de gară valul se finește [*sic; finalizează*] în malul Argeșului.

/p. 127/

Pe malul stâng al Argeșului Troianul nu se mai cunoaște, fiind distrus prin apă [*adăugat*: și nu-l mai găsim decât la nord de Câmpulung], însă la confluența [*sters*: Râului Doamnei și râului Târgului găsim pe malul stâng [*sic!*]²¹ un castru rupt în diagonal(ă) de apă [*suprascris*: castrul XIV]. Latura dinspre apus are lungimea de 184^x, din latura de nord este păstrată numai un fragment de 40^x, iar din cea dinspre sud 130^x, iar prin interiorul acestui castru duce șoseaua Pitești-Câmpulung.

¹⁵ Este primul sat spre nord de castru (Izbășești este spre sud), pe același mal al Cotmenei, cel stâng.

¹⁶ Greșit, neîndoielnic din neatenție. Valea Albu (cum figurează inclusiv pe hărțile mai vechi) se află pe stânga Cotmenei, ca și satul invocat. Pe malul opus se află, mult mai aproape, satul Fâlfani (de unde denumirea dată castrului de N. Gudea, care amplasează obiectivul pe malul drept al Cotmenei).

¹⁷ Așa cum am arătat pe larg în capitolul 4, este pur și simplu o neatenție; Valea Albu este afluent stânga al Cotmenei.

¹⁸ Polonic nu avea cum să se refere la valul castrului, care se vede și astăzi, fortul nefiind aflat pe un loc arabil.

¹⁹ Autorul prefera expresia neaoșă „răsărit”, în loc de est. Dorind însă să exprime o fracțiune de orientare, preia expresia germană, după moda vremii.

²⁰ Șoseaua Pitești-Slatina (națională și europeană).

²¹ Drept! Se repetă situația de la Izbășești. Se pare că Polonic referenția un râu funcție de cum îl privea pe hartă, nu conform uzanțelor hidrologice, care folosesc atributul de orientare funcție de direcția de curgere a apei.

ANEXE

[*Tăiat*: De aici înainte valul principal „Troianul” lipsește și nu-l mai regăsim decât în satul Valea Mare de la nord de Câmpulung. Lângă acest oraș este situat, la 1/2 km spre sud de suburbia Mărcușiu, castrul no. XV, (care) măsoară 140: 175^x[*adăugat*: singurul castru de piatră de lângă Troian]]

[*Tăiat*: cu piatră cred că din cauză că acest material se găsește aici în abundență, pe când prin sud, prin câmpiile Teleormanului ce (?) lipsește cu desăvârșire]

Acest castru se numește în popor Cetatea Jidova²². Mai spre sud...

/p. 128/

... de dânsa găsim urma unui castru mai mic (de) 80 : 80^x.

La nord de Câmpulung , am găsit în satul Valea Mare iarăși Troianul conservat pe o lungime de 2 km. Valul este numai puțin ridicat, dar în creasta lui se cunoaște stratul de pământ ars.

De aici înainte Troianul dispare cu desăvârșire și negăsind nici un castru până la frontieră nu ne putem închipui care linie și care direcție a luat prin munți.

În Transilvania însă, la apus de Roznow²³ am găsit o cetate romană de piatră care seamănă foarte mult cu cea de la Câmpulung, iar spre răsărit am remarcat o dungă de pământ [*pasaj adăugat, greu lizibil*: ca ... a cunoaște (?) atunci Troianul care duce de la sud spre nord și care nu poate fi altceva decât Troianul nostru].

[*adăugare marginală*: aud că trece Oltul și că la Feldioara, unde după cum am [*lipsă*] și duce pe creasta muntelui Mozhogy, unde am auzit că se găsesc valuri lungi]

/p. 129/

[*pasaje șterse*: Cred că această frontieră întărită a fost construită când s-au restrâns granițele Daciei și când partea dinspre răsărit s-a abandonat nefiind cu putință a o apăra și cred că s-a făcut atunci când Dacia înflorea și era nevoie de mai mare siguranță a posesiunii romane. După forma cetăților cu turnuri interioare valul este din epoca înainte de Constantin C(el) M(are)]

Numai prin săpături și cercetări mai amănunțite însă se va putea constata de care împărat anume Troianul a fost construit.

²² Denumirile populare cel mai adesea fac atribuire unor străini: Reduta franceză, Reduta Tătarilor, Cetatea Jidova; în această serie ar putea fi mai bine înțeleasă și denumirea populară a castrului de la Gresia – Cocina lui Maiaș Purcăraș.

²³ Râșnov.

Caiet III

extrase

/p. 182/

(28)²⁴ La 2 km spre răsărit de Flămânda găsim chiar pe malul Dunării o cetate romană pătrată; aici începe Valul Roman numit „Troianul” care duce de aici în linie dreaptă spre nord și trece pe lângă Roșiori de Vede, duce pe lângă Pitești [și] Câmpulung prin pasul Bran în Transilvania. Acest val este însoțit (?) din distanță în distanță cu cetăți; era, după cum am arătat mai sus granița dinspre răsărit a Daciei.

/p. 190/

(43) La 3 km. spre nord de satul Băneasa²⁵ am dat în pădure de ultima urmă a Brazdei sudice a lui Novac.

²⁴ Numerotarea în original.

²⁵ Referința este inexactă. Valea Adâncata se află la peste 5,5 km nord de satul Băneasa, iar Brazda de Sud, în oricare dintre presupusele sale configurații, se află la nord de această vale. De remarcat că astăzi zona este complet despădurită (cu excepția petecului de pădure de lângă satul Troianul).

(1770 VIII) 123
 platoului - acest castru masura
 pe val 100:736* - ~~si~~ este
 foarte bine pastat - Ca valul principal
 a existat ^{pe vale} ~~poate~~ ~~ne~~ ~~indica~~ ~~in~~ ~~vale~~ ~~ne~~ ~~arata~~
~~o~~ ~~numire~~ ~~in~~ ~~vale~~ ~~ne~~ ~~arata~~
~~a~~ ~~numirea~~ ~~unui~~ ~~loc~~ ~~pe~~ ~~valea~~ ~~de~~ ~~vest~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~capul~~ ~~Troianului~~
 numirea unui loc ^{pe vale} ~~de~~ ~~la~~ ~~capul~~
 Troianului ^{pe} ~~pe~~ ~~valea~~ ~~de~~ ~~vest~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~capul~~ ~~Troianului~~
 Capul Troianului.
 Este la apus de satul Urliceni
 am gasit sus pe deal 2 cetati
 romane asezate una langa alta; la sud
 Castrul No VIII ^{care} mai spre sud ~~masura~~
 pe val 114:150* iar la 50* mai
 spre nord de el Castru No IX
 acest din urma are forma aproape
 regulata patrata 140:146* si este
 foarte bine conservat ^{acestei} ~~pe~~ ~~valul~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~capul~~ ~~Troianului~~ cetati din urma
 mai ales la colturi si porti
 se ^{gasesc} ~~gasesc~~ ~~bine~~ ~~pastrat~~ ~~bucati~~
 de pamant ars in care se vad locuri
 murilor ce ne arata ca cetatea
 a avut turnuri ~~de~~ ~~cu~~ ~~ziduri~~ ~~de~~
 pamant impletit cu nule - in interiorul
 lui se gasesc si ~~fr~~ ~~coramizi~~ ~~si~~
 sigle romane ce ne ~~ne~~ ~~indica~~

INSTITUTUL
 DE
 ARHEOLOGIE
 BUCURESTI
 D

ACADEMIA
 ROMANA
 MSSE
 ROMAN

Pagină din manuscrisul lui Polonic. Ilustrație nenumărată.